

כתובות כד

משה שווערד

1. רא"ש על גיטין פרק חמישי - סימן יב

רב י אינו נאמן לומר כהן אני להאכילו בתרומה כדאמרי' בכתובות (דף כג ע"ב) דאפילו ע"א אינו נאמן להאכילו בתרומה היכא דאיכא למיחש לגומלין כ"ש דהוא עצמו אינו נאמן ואע"ג דעביד לאגלוויי והיינו טעמא משום דהוי שבח כהונה וריוח מתנות כהונה לו ולזרעו לדורותיו:

2. קובץ שעורים ח"א - מסכת כתובות דף כד/א

(סו) מ"ש למעלה דהא דאינו נאמן לומר כהן אני הטעם משום דבע"ד פסול, הנה ברא"ש פ' הניזקין ובמרדכי ר"פ האשה רבא הביאו משו"ת הר"מ מרוטנברג דהטעם הוא משום חשש משקר, אבל קשה דהא מבואר בגמ' דגם קרוב אינו נאמן ובקרוב הרי ליכא חשש משקר, כמבואר בגמ' ב"ב קנ"ט גבי היה יודע לו עדות עד שלא נעשה חתנו, וצ"ע:

3. משכנות הרועים

וכתב הרא"ש בגיטין נד, ב^ט דהטעם שהוא עצמו אינו נאמן לומר שכהן הוא, אע"ג דהוה מידי דעביד לאיגלוויי, משום דהוה שבח כהונה וריוח מתנות כהונה לו ולזרעו לדורותיו, (ומש"כ שבח כהונה, היינו שבח יחוס כהונה) וכוונתו, דאע"ג דבכל האיסורין נאמנים כל הפסולים, ואפי' בע"ד נאמן, מ"מ כל היכא דפתיך ביה ממונא לא האמינו באיסורין אלא לעד כשר, ולכן אין בע"ד נאמן, וכמו כן קרוב אינו נאמן להאכילו בתרומה כדאמרינן לקמן כה, ב עיי"ש.

4. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת כתובות דף כג עמוד ב

מתני' זה אומר כהן אני. הקשה הרא"ש בגיטין (פ"ה ס' ח' אות י') הא הוה כאיסורים דעד אחד נאמן בהו ולמה לא מהימנינן הכא על עצמו דהרי עד אחד נאמן באיסורים גם בשלן, ותי' הרא"ש דכיון דהוה חשיבות לו ולזרעו לכל הדורות אי הוה כהן וגם חשיב השתא לקבל מתנות כהונה לא הימנוהו הכי, ומשמע מלשונו דמדאורייתא ה' עד אחד נאמן ורק מדרבנן הפקיעו לנאמנותו, והנה הרמב"ם (פ"כ מאיסו"ב הי"ג) והשו"ע (סי' ג' ס"א) נקטו להלכה דגם בזה"ז אין מעלין לכהונה ע"פ עצמו ואף על פי שאין מתנות כהונה וזה נוגע רק לעצמו כגון לעלות לדוכן ולתורה מ"מ אין ע"א נאמן בכגון דא, אבל הרמ"א (שם) נקט דבזה"ז כיון דאי"ז נוגע רק לעצמו נאמן עד אחד בזה, ונראה דלגבי חמשת שקלים של פדיון הבן לא יתנו לו דלגבי זה עד אחד אינו נאמן דהוה נאמנות לגבי אחרים.

5. רמב"ם יד החזקה הלכות איסורי ביאה פרק כ

(יג) מי שבא בזמן הזה ואמר כהן אני אינו נאמן ואין מעלין אותו לכהונה על פי עצמו ולא יקרא בתורה ראשון ולא ישא את כפיו ולא יאכל בקדשי הגבול עד שיהיה לו עד אחד אבל אוסר עצמו בגרושה וזונה וחללה ואינו מטמא למתים ואם נשא או נטמא לוקה והנבעלת (לו) ספק חללה:

6. מגיד משנה על הלכות אסורי ביאה פרק כ הלכה יג

אבל אוסר את עצמו וכו'. זה פשוט משום דשווינהו לכל פסולי כהונה אנפשיה חתיכה דאיסורא. וכתב רבינו ואם נשא או נטמא לוקה והטעם שכיון שהחזיק עצמו בכהן מעיקרא כשהן מתרין בו אינה קרויה התראת ספק לגבי נפשיה שכבר נאסר בודאי על פיו שהוא נאמן על עצמו להחמיר אבל האשה אינה לוקה על פיו. ומ"ש והנבעלת לו ספק חללה ביאורו והנבעלת לו מפסולי כהונה כגון גרושה וזונה היא ספק חללה וזרעה ספק שמא ישראל הוא ואין כאן חלול כלל או שמא כהן הוא ונמצא היא חללה מפסולי כהונה וזרעם חלל ואם היתה בת אסורה לכהונה וכן בנה מזה שנשא ישראלית בתו ספק חללה לפי שבת חלל זכר אסורה לעולם כנוצר פ"ט:

7. משכנות הרועים

וי"ל בטעם הדבר, דבמה שנוגע לעצמו אדם נאמן על עצמו יותר ממאה עדים, ולכן יש לדבריו על עצמו תורת עדות, וכשם שע"א בעלמא מועיל להחזיק האיסור על פיו לענין שילקה אח"כ העובר על איסור זה, ה"נ לגבי עצמו הוחזק האיסור על פיו ולוקה, והא דאינו לוקה על פי עצמו הוא רק באופן שאומר שעבר עבירה, דעל זה בעינן דוקא שני עדים, אבל להחזיק איסור דסגי בזה בע"א, סגי גם בעדות עצמו, ובהיא דאשה שאמרה אשת איש אני, כבר כתב המחנ"א

וזרעה ספק חללים וצע"ג, דממ"נ אם נאמן לגבי עצמו רק מדין שאחד"א, אמאי לוקה הוא עצמו, הא אין אדם לוקה ע"פ עצמו, ושאחד"א אינו מועיל לענין מלקות אלא רק לענין שחייב להתנהג כדבריו, ואם מעיקר הדין נאמן הוא מדין עדות, דזה חשיב כעדות איסורין, אמאי האשה אינה לוקה ואמאי לא תעשה ודאי חללה.^פ
ומצינו שלש דרכים באחרונים בביאור דברי הרמב"ם, המל"מ שם כתב דמיירי שכבר הוחזק לכהן ע"פ עצמו, ומלקין על החזקה, וכמש"כ הרמב"ם בפ"א מאיסור"ב הל' כ, מי שהוחזק

8. רש"ש על כתובות דף כג/ב

רש"י ד"ה ובזמן. שכ"א אומר אני וחברי כהן. עתוי"ט. ול"נ דדעתו ז"ל דאם הוא עצמו אינו יודע אם

כהן הוא ע"א אינו נאמן להעיד עליו. ולכן לעיל בשבוייה לא הוצרך לפרש דפשיטא דהיא אומרת ע"ע טהורה היא דלא שייך לומר שהיא אינה יודעת. ובאומרת שהיא טמאה הא שויתה אנפשה חתיכה דאיסורא. ובוזה נראה לכוון דברי התוס' ד"ה אין במש"כ דאי בדליכא עדים היינו מציעתא. ור"ל דע"כ מיירי דחברתה אומרת ע"ע ג"כ שהיא טהורה. וא"כ היא טהורה מחמת עצמה כמציעתא ולא שייך לומר על עדות חברתה עליה נאמנת. ומשום דידה גופה ג"כ לא שייך לומר נאמנת במה שאמרה שהיא טמאה. דכל שאינה אומרת שהיא טהורה ממילא היא טמאה ודו"ק:

9. רמב"ם יד החזקה הלכות איסורי ביאה פרק כ

(ד) מי שהעידו עליו שני עדים שראוהו שהיה אוכל בתרומה של תורה הרי זה מיוחס ואין מעלין ליוחסין לא מנשיאת כפים ולא מקריאה בתורה ראשון ולא מחילוק תרומה בבית הגרנות ולא על פי עד אחד:

10. ספר שב שמעתתא - שמעתא ו פרק טז

ובזה נראה ליישב דברי הרמב"ם פרק כ' מהל' איסורי ביאה הלכה א' דאין ע"א נאמן להאכיל בתרומה ולהעיד שהוא כהן אלא בתרומה דרבנן אבל לא בדאורייתא ע"ש, ותמה עליו הר"ן פרק ב' דכתובות ובדאורייתא אמאי אינו נאמן דהא קי"ל ע"א נאמן באיסורין ע"ש, ולפמ"ש ניהא דכיון דע"א אינו נאמן אלא בחתיכה ספק חלב ספק שומן דלא אתחזק איסורא, אבל היכא דאתחזק איסורא אינו נאמן, וכן הוא דעת תוס' והרא"ש פרק האומר, ועיין בטור וש"ע סי' קכ"ז בי"ד, וכיון דחזקת זרות דבמעיי אמו ודאי זר היה מוקי בחזקתו דעדיין הוא זר ואין ע"א נאמן במקום חזקה, ואפילו היכא דאתרמי במעיד על חבירו שהוא כהן ואמו כהנת דכהאי גוונא במעיי אמו כהן הוא, דדוקא במעיי זרה זר הוא מוקי ליה בחזקה דאבוה דזר היה, דאי אפשר שלא יהיה לאבותיו עד אהרן הכהן חזקת זרות אם היתה אמה זרה, ומוקי לזה בחזקת אבהתי' דזר הוא ודוק:

11. שו"ת אגרות משה אבן העזר חלק ד סימן יא

אחד שהחזיק עצמו לכהן וכל ידיעתו היא מאביו שאינו שומר תורה... בדבר אחד שהחזיק עצמו לכהן ונתברר שכל ידיעתו היא מאביו שבעת שקראו אותו לשמחת הבר מצוה אמר שהוא כהן אבל אביו אינו שומר תורה כלל וגם שברח מבית אביו בילדותו מצד מרדו באביו שלפי הדעת לא היה לו לידע כל כך דבר כזה שלכן אין לו שום נאמנות לזה שהוא כהן, וגם אשה אחת שהיתה בת אחי אבי אבא שהיא שני בשני עם אביו הנזכר אמרה איך אפשר שאתה כהן מאחר שאבי שהוא אחי אביך אינו כהן שלכן אין לחוש למה שאמר אביו, ומצד אמירתו לאוסרו בפסולי כהונה מדין שויה אנפשיה חד"א =חתיכה דאיסורא= אין לאוסרו מכיון שהחזיק עצמו לכהן הוא ע"פ אמירת אביו שאין לו נאמנות לכן אינו צריך לגרש את אשתו הגיורת שהיא גיורת בצדק וזהירה בכל דיני התורה ורשאי לחיות עמה כמו כל ישראל בגיורת כי אינו כהן.

12. שו"ע אה"ע סימן ג:א

מי שבא בזמן הזה ואמר: כהן אני, אינו נאמן. ואין מעלין אותו לכהונה על פי עצמו, ולא יקרא בתורה ראשון ולא ישא את כפיו:

הגה - וי"א דנאמן לקרות בתורה ראשון ולישא את כפיו בזמן הזה, שאין לנו תרומה דאורייתא שנחוש שמא יעלו אותו לתרומה (ב"י בשם הרמ"ך). וכן נוהגין האידנא בכל מקום שאין נוהגין בתרומה בזמן הזה וליכא

למיחש למידי. ולא יאכל בקדשי הגבול עד שיהיה לו עד אחד. אבל אוסר עצמו בגרושה וזונה וחללה ואינו מטמא למתים, ואם נשא או נטמא לוקה, והנבעלת (לו אם היא פסולי כהונה) ספק חללה. ואם היה מסיח לפי תומו, נאמן. כיצד, מעשה באחד שהיה מסיח לפי תומו ואמר: זכור אני כשהייתי תינוק והייתי מורכב על כתפו של אבא, הוציאני מבית הספר, הפשיטוני את כתנתי והטבילוני לאכול תרומה לערב וחבירי בדלים ממני והיו קורין אותי: יוחנן אוכל חלות, והעלה רבינו הקדוש לכהונה ע"פ עצמו:

13. בית שמואל על אה"ע סימן ג

(א) ולא יקרא בתורה. אע"ג דליכא איסור אם יקרא מ"מ יש לחוש שיאכל תרומה דקי"ל מעלין מקריאת תורה לתרומה דרבנן ...

14. בית שמואל על אה"ע סימן ג

(ב) ולישא את כפיו. בר"ן ובמגיד לא כתבו שישא את כפיו אלא כתבו שקורא בתורה הואיל ואין איסור בדבר אבל לישא את כפיו י"ל דאסור דהא איכא איסור מדאורייתא דכתיב כה תברכו אתם תברכו ולא זרים וקשה על הרב רמ"א דמתיר לישא את כפיו...

15. תורת משה לחת"ס על ויקרא פרק כא פסוק ה

וקדשתו כי את לחם אלקיך הוא מקריב, דרשו חז"ל הובא ברש"י וקדשתו לפתוח בתורה ראשון הנה המחבר בשו"ע אה"ע"ז סימן ג' פסק דמי שבא ואמר כהן אני אינו נאמן לקרות בתורה ראשון והרמ"א מקיל יעוין שם כח"מ וב"ש הטעם יען כי אין איסור בדבר לכן יכולין לקראו ראשון וקשה הא תינח במקום שאין שם כהן אלא הוא אבל במקום שיש כהנים אחרים מוחזקים וודאי למה נאמינהו לבטל מצות וקדשתו וודאי מכהנים אחרים ובפרט להפוסקים דסוברים דוקדשתו לקראו בתורה ראשון דאורייתא וודאי הוא ולא אסמכתא ונ"ל ליישב דהנה אם קרא להנ"ל ראשון יען שהוא סבור שהוא כהן אם גם קמי שמיא גליא שאיננו כהן מ"מ למה קרא אותו ראשון יען שהיה סבור שהוא כהן **אם כן נתקיים הכבוד של וקדשתו בכללות שבט הכהנים** דבא כבודו משום מה שהיו סוברים שהוא מזרעו של אהרן הכהן משא"כ במתנות כהונה ושאר מצות המוטלות על בני אהרן שכוונת התורה שיהיה להכהן המתנות אלו ושגופן יקיים המצות האלו ואם אינו מזרע אהרן לא קיימו בזרעו מצות נתינה והוא לא עשה כהוגן בגופן משא"כ מה שחייבנו התורה משום כבודם זה נתקיים שפיר אם מכבד אותו שסבורים שהוא כהן ונתכבד כללות השבט (מש"מ):

האם מעלים אדם לכהונה [10] ע"פ עד אחד?

מי שאין מכירין אותו	כשהם גומלים [11]	בזמן שיש עוררים	
מעלין	מעלין	אין מעלין	לתנא קמא
אין מעלין [12]	אין מעלין	אין מעלין	לר' יהודה
מעלין	אין מעלין	אין מעלין	לר' אליעזר
	שיטתו תתפרש לקמן דף כו.	אין מעלין	לרשב"ג

[10] פירש"י לענין לתת להם תרומה. וה"ה לענין לעלות לדוכן לברכת כהנים, ולקראו בתורה בכהן, ובזמן בית המקדש - לענין לתת להם לעשות עבודה, ולהשיאו אשה מיוחסת לענין שתהא בתה כשרה לכהונה בלא בדיקה (אליבא דר"מ, אמנם אליבא דרבנן סתם משפחות בחזקת כשרות לכהונה). וע' בתוס' לקמן (דף כד. בד"ה אבל).

[11] פי', שאחד מהם מעיד על חברו, וחברו מעיד עליו.

[12] כן מתבאר מפירש"י, וע' מהרש"א שבהו"א לקמן (דף כד.) הגמ' סברה שר' יהודה פליג רק היכא שהם גולין, ודברי רש"י הם כפי המסקנא דלקמן דבעי ר' יהודה לתרומה שני עדים.

16. רישב"א על כתובות דף כד/א

אבל אשת איש דאיסורא לא קמ"ל. וה"ה דמונא לא גמרי מאיסורא דאוקי ממונא בחזקת מריה:

17. תוספות מסכת כתובות דף כד עמוד א ד"ה וכן שני

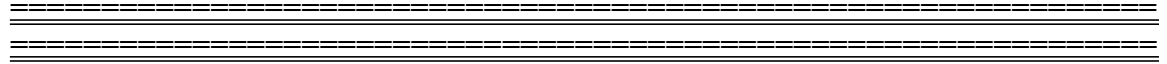
וכן שני אנשים למה לי משום דבעי למיתני פלוגתא דרבי יהודה ורבנן - אבל בשתי נשים משמע דלא פליג רבי יהודה משום דבשבויה הקילו וקשה דלקמן (דף כו.) אשכחן איפכא דמסיח לפי תומו נאמן בתרומה אפי' על פי עצמן כדאמר גבי יוחנן אוכל חלות דהעלהו רבי לכהונה על פיו וגבי שבויה תני לקמן (דף כז:) הכל נאמנים להעידה חוץ מבעלה ומוקי לה במסיח לפי תומו ומיהו למאי דמוקינן פלוגתייהו במעלין מתרומה ליוחסין נחא דטעמא דמחמיר רבי יהודה טפי בתרומה מבשבויה משום דמעלין מתרומה ליוחסין אבל רבי דמיקל טפי בתרומה במסיח לפי תומו היינו משום דקסבר דאין מעלין מתרומה ליוחסין כדאמר לקמן אבל למאי דמוקי פלוגתייהו משום גומלים קשה וי"ל דבתרומה דרבנן דוקא הוא דמתכשר במסיח לפי תומו כדמשמע בהגוזל בתרא (ב"ק קיד:) אבל בתרומה דאורייתא לא.

18. רש"י על כתובות דף כד/א

שלי חדש ושל חברי ישן שלי אינו מתוקן ושל חברי מתוקן - משבחה את של חברי ומזלזל את שלו שלי אינו מעושר של חברי מעושר [1] שלי חדש ואינו יבש עדיין כל צורכו [ושל חברי ישן ויבש כל צורכו] דסתם ישן טוב מן החדש בעת הגורן כדאמר' באיזהו נשך (ב"מ עב) היו חדשות מארבע וישנות משלש:

19. תוספות מסכת כתובות דף כד עמוד א ד"ה שלי חדש

שלי חדש ושל חברי ישן - [2] בפרק אף על פי פי' בקונטרס די"מ משום עומר ולא מילתא היא דאם כן מאי מתרץ בדמאי הקילו התיינח דמאי חדש ישן מאי איכא למימר [3] ועוד דלא מצינו בשום מקום שנחשדו עמי הארץ על החדש ורשב"א פירש דקאי אשביעית וקאמר שלי חדש וגדל בשביעית ואסור להשהותו אחר הביעור ושל חברי ישן וגדל בשנה שעברה ואשכחן דקרי לשביעית

20. תוספות מסכת כתובות דף כד עמוד ב ד"ה ואיבעית אימא

ואיבעית אימא רבי יהודה ורבנן במעלין מתרומה ליוחסין קמיפלגי - ולא אתא לשנויי אלא קשיא דרבי יהודה אדרבי יהודה אבל דרבנן אדרבנן לעולם צריך לתרץ בשכלי אומנותו בידן הקשה הר' שמואל מווארדין ומעיקרא היכי בעי למימר דטעמא דר"י משום גומלין והא בלא גומלים ע"כ סבר רבי יהודה בשילהי פרקין (לקמן דף כח:) דמעלין מתרומה ליוחסין ותירץ ר"י דמעיקרא ס"ד דאי לאו טעמא משום גומלים לא היינו מפסידים את הכהן מן התרומה כדי לומר מעלין כיון דמן הדין ראוי לחלוק ע"פ חברי ואדרבה קודם היינו אומרים אין מעלין אף על גב דגבי עבד אמר לקמן לרבי יהודה דאין חולקין לו תרומה משום דמעלין התם אין כל כך חששא בהפסד של עבד זה אם אין חולקין לו תרומה בלא רבו וא"ת ובאיזו סברא פליגי לימרו תרוייהו דמעלין ונצטרך שני עדים בתרומה או לימרו תרוייהו דלא מעלין ולא יצטרך אלא עד אחד בתרומה וי"ל דבהא פליגי דמר סבר חיישינן שמא יעלו מתרומה ליוחסין לפיכך הצריכו שני עדים ומר סבר דלא חיישינן.

21. משכנות הרועים

תת. והנה האחרונים נחלקו בכהני זמננו שהם כהנים בחזקה, אם נחשבים כודאי כהנים או כספק כהנים, ונפ"מ לענין מתנות כהונה ואיסורי כהונה, דעת מהרי"ט^ל דהם ודאי כהנים, והאריך להוכיח שאין ישראל יכול להתזיק במעשר

ראשון ולומר לכהן וללוי אייתי ראייה שכהו ולוי אתה וטול, דהכהנים בחזקתם הם עומדים.

והביא ראייה מסוגיין, דאוקמינהו לכהנים בני ברזילי אחזקתן לאכול בקדשי הגבול, ואף בתרומה דאורייתא היו אוכלים אי לאו דמעלין מתרומה ליוחסין, ועוד קתני בכרייתא חזקה לכהונה נשיאות כפים וחילוק גרנות בא"י וכו', ואוקמינן דחזקה לכהונה היינו לחלה, דמעלין מנשיאות כפים ומתרומה דרבנן לחלה דאורייתא, ואם לחלה דאורייתא שהיא במיתה סמכינן אחזקה, שהוא בחזקת כהן שנושא את כפיו, כ"ש לענין מעשרות שמחוייב ליתן להם משום גזל השבט, ועוד, איך נותנים חמש סלעים לכהן בפדה"ב ואיך נותנים זרוע לחיים וקיבה לכהן ואין מצריכים אותו להביא ראייה על יחוסו, אלא ודאי שבחזקת כהנים הם, עיי"ש.

וכ"כ הקרית ספר בפ"כ מאיסור"ב, דמן התורה כל שהוא מוחזק לכהן הוא כהן לכל הדברים, ואוכל תרומה וחלה של תורה ומשמש ע"ג המזבח, דהא סוקלין ושורפין על החזקות, דחזקה מדאורייתא, ונראה דאפי' בזה"ו, כל מי שהוחזקה משפחתו בכהונה ולא קרא עליו ערעור, הוה כהן לכל הדברים, דמהניא ליה חזקתו מן התורה, והנהו כהני דבימי עזרא דלא אהניא להו חזקתן אלא לתרומה דרבנן ולא לתרומה דאורייתא, היינו משום דריע חזקתייהו, שהיו מייחסים אותם אחר בני ברזילי שהיה ישראל, (כ"כ התוס' בד"ה שאני לפירוש אחד) אבל כל דלא ריע חזקתייהו מהניא להו חזקתייהו אפי' למידי דאורייתא, דהא סמכינן עלייהו בפדיון בכור דהוה מה"ת, ורבנן הוא דאצרוך בדיקה עד כהן ששימש ע"ג מזבח, ולכן בתרומה וחלה של תורה דאית בהו חיוב מיתה לזר חשו רבנן טפי לאצרוכי בדיקה.

עוד כתב שם, דכ"ו הוא ככהן שיש לו חזקת משפחה, אבל עד אחד שאמר על מי שלא הוחזק לכהונה, שראה אותו נושא כפיו, או אוכל תרומה, או קורא בתורה ראשון, אין מחזיקים אותו לכהן מן התורה עד דאיכא שני עדים, ולא האמינוהו חכמים אלא בתרומה דרבנן או במידי דלית ביה מיתה.

תתא. | אולם הש"ך^ו והמג"א^ז הביאו בשם מהרי"ו, דבזה"ו אין נותנים חלת ח"ל לכהן קטן, משום דלא מחזקינן ליה בכהן ודאי, וכן פסק מהרש"ל ביש"ש^ח, דראוי להחמיר ולאסור חרמים בזה"ו, אפי' היכא שפירש לחרמי כהנים והכהן כבר קיבלו, דאין לנו ייחוס כמו שהיה בזמן הבית או אפי' לאחר החורבן בימי התנאים והאמוראים, שאז עדיין היה ייחוסם בידם, אבל בזמננו מרוב אריכות הגלות, זרע כהנים ולויים קרוב לודאי שנתבלבלו, ואם לא כולם רובם, ואם לא רובם

ודאי שקרוב למחצה נתבלבלו, ואתי לידי תקלה שמא יתן לכהן שאינו כהן, ומשור"ה נהגו האידנא שלא ליתן חלה לכהן קטן, דלא מחזקינן ליה לכהן ודאי וכמ"ש מהרי"ו.

ועי' בשאלת יעב"ץ^ט שכתב, דהאידנא יש לפדות הבן לכתחילה במתנה ע"מ להחזיר, דאין לנו כהנים מיוחסים, ואע"ג דלחומרא פרקינן בכורים על ידיהו משום דלא אפשר באחריני, אבל להקל להוציא ממון האב מספק לא, וכמעט שי"ל דמדינא צריכים להחזיר, ולפחות כל כהן יחוש לעצמו לפרוש מספק גזל שמא אינו כהן, וגם נראה שלצאת ידי כל ספק אפשרי, יש על האב לפדות בכורו מכל כהנים שיוכל למצוא, דילמא מיתרמי ליה כהן מיוחס ודאי, ומה"ט בן כהנת ולויה ג"כ יש לפדות מספק, דמאי דאפשר לתקוני מתקנינן.

ועי' בכרתי ופלתי^י שכתב, שאפשר דמה שאין מדקדים בזמננו ליתן זרוע לחיים וקיבה לכהן, אף שלרוב הפוסקים נוהג בח"ל, לפי שאין לנו כהן מיוחס רק כהני חזקות, וציין לדברי המג"א הנ"ל, והביא שם שחתנו שחט בהמה לפדיון הבן, ורצה ליתן המתנות לכהן שפדה אצלו את בנו, ואמר מה איחוש שהוא רק כהן בחזקה הרי אני פודה את בני אצלו, עיי"ש.

והמנ"ח^י ג"כ אויל בשיטה זו דכהני זמננו הם ספק כהנים ולפיכך חרמי כהנים בזה"ו אין להם תקנה, וחידוש שם, שאם רוצה לצאת מצות פדה"ב בשלימות, יזכה ע"י אחר את כסף הפדיון למי שהוא כהן אמיתי, ואף שאין אף כהן שיכול להוציא מידו, דשמא אין הוא כהן, ומה זכות היא זו, מ"מ הזכות היא שנעשית המצוה בשלימות.

ואולם החתם סופר כאן^י האריך לחלוק על שיטה זו, וכתב דמנין לנו ספק זה, הא קיי"ל דכל המשפחות בחזקת כשרות הן, ורק בבני ברזילי החמירו משום שיצא עליהם ערעור שנשאו נשים נכריות, ואי משום שנתערבו כהנים אלו בשאר הכהנים, הרי יש כמה ספיקות בדבר, ותו כיון דפריש ובא לפנינו לפדות הבן נימא כל דפריש מרובא פריש, ומסיק דרק משום חומרא דיוחסין אין כהני חזקה אוכלים בתרומה דאורייתא, אבל מדינא כהנים גמורים הם, וראויים לפדות בכורים בלא שום פקפוק, ואולם כ"ז הוא רק במשפחת כהנים המפורסמת בעירה, דמסתמא כך השתלשלה עד עזרא, אבל אדם שבא לפנינו ואין מכירים את משפחתו חיישינן ליה, ואין ליתן לו פדה"ב.

תתב. עוד הוסיפו בזה, דאף דמיעקר הדין מעלין מנשיאות כפים לתרומה דרבנן, וה"ה לחלה, מ"מ בזה"ו א"א להעלות מנ"כ לתרומה, שכבר ביארנו לעיל^י דמן הדין אין כהן נאמן

נחשבים כהנים ודאיים. פ. סי' סא-ו. צ. במצוה שנו, דף קמו טור ג-ד. ק. בדף כה, ב בד"ה והנה, וכ"כ בשו"ת חת"ס יר"ד סוף סי' רצא, דדברי השאלת יעב"ץ אינם נראים לו. ר. באות השצט.

מ. ביר"ד סי' שכב-ט. נ. באו"ח סוף סי' תנו, וכ"כ המג"א באו"ח סי' רא-ד ד"ה אמרינן. ס. ב"ק פ"ה סי' לה. ע. ח"א סי' קנה, הובא בפתחי תשובה יר"ד סי' שה-יב, ועיי"ש בסי' שכב-ג, שהביא עוד אחרונים שדנו בשאלה זו, אם כהני זמננו

תתה. ולענין הפולמוס הידוע, אם אפשר להקריב קרבנות צבור בזה"ז במקום המקדש, יש מי שדן שא"א מצד שאין לנו בזה"ז כהן הראוי לעבוד, (א) משום שבזמננו כל האומר שהוא כהן עולה ע"פ עצמו לנ"כ ולקריאת התורה, ואין אחד שיוכל

להעיד שכהן גמור הוא, (וזה כדעת מהרי"ו והיש"ש הנ"ל דכהני זמננו הם ספק כהנים)

(ב) חזקתם לעניני כהונה אינה מועלת לעבודה שיש בזה איסור תורה, משום שלא הוחזקו לשום דבר של תורה, דתרו"מ בא"י הם מדרבנן לדעת הרמב"ם, ואף לסוברים שהוא מה"ת, מ"מ לאכול אינם יכולים משום שהם טמאים, ובשאר

22. רש"י על כתובות דף כד/ב

דאיסור עשה - כה תברכו (במדבר ו) אתם ולא זרים ולא הבא מכלל עשה עשה:

23. תוספות על שבת דף קיח/ב

אילו היו אומרים לי חברי עלה לדוכן. לא ידע ר"י מה איסור יש בזר העולה לדוכן אם לא משום ברכה לבטלה של כהנים אמרה תורה לברך את ישראל:

24. שו"ע או"ח סימן קכח

(א) אין נשיאת כפים בפחות מ'ו, והכהנים מהמנין. (ואין לזר לישא כפיו, אפי' עם כהנים אחרים) (בפ' ב' דכתובות זור עובר בעשה, ותוספ' פ' כל כתבי לא ידע ר"י מה איסור יש בזר העולה, ואפשר דעם כהנים אחרים שרי וצ"ע):

25. שערים מצויינים בהלכה

שם ע"ב נשיאת כפים דאיסור עשה כו'. פרש"י עשה "כה תברכו את בני", אתם ולא זרים. ובתוס' במס' שבת (ק"ח: ד"ה אילו) מבואר, שהוא משום ברכה לבטלה. ועי' בדרכי משה ורמ"א (או"ח סי' קכח) דדקדק על התוס' דהרי כאן איתא שהוא איסור עשה, ותירץ דהכא מיירי שעלה לדוכן בפני עצמו, ושם מיירי עם כהנים אחרים, עי' הביאור במג"א (שם סק"א), ובשו"ת נוב"י (מהד"ק סי' ו). והא דמבואר בתוס' דהוא משום ברכה לבטלה, עי' בתוס' ר"ה (לג). דס"ל דאינו אלא דרבנן. ובמג"א (סי' רטו סק"ו) כתב, דשיטת הרמב"ם דברכה לבטלה

הוא איסור דאורייתא. ובחי' חתם סופר כתב, דודאי ליכא איסור דאורייתא דהרי הוא משבח להקב"ה שברא פרי העץ או האדמה, ואפי' בירך מקדש השבת, עכ"פ משבח שמקדש השבת בזמנו, אלא הכא דמברך אשר קדשנו בקדושתו של אהרן, והוא אינו מבני אהרן הרי זה שקר, וזה ודאי ברכה לבטלה דאורייתא, עי"ש. ועי' בדברינו במס' שבת (שם ד"ה אם).

26. משכנות הרועים

תתמו. בנגמ': אבל נשיאת כפים דאיסור עשה לא, וכרש"י, כה תברכו אתם ולא זרים, ולא הכא מכלל עשה עשה. התוס' בשבת קיח, ב בד"ה אילו, כתבו דלא ידע ר"י מה איסור יש בור העולה לדוכן, אם לא משום ברכה לבטלה, שלכהנים אמרה תורה לברך את ישראל, ותמהו עליו דהא מפורש בסוגיין שבור העולה לדוכן איכא איסור עשה.

* ואפשר דאיסור עשה זה דאתם ולא זרים הוא רק כשעולה לדוכן לבדו, אבל כשנושא כפיו עם כהנים אחרים אינו עובר בעשה, ומ"מ אסור משום ברכה לבטלה שמברך אשר קדשנו בקדושתו של אהרן וכו', והר"י מיירי באופן זה שנושא כפיו עם כהנים אחרים.⁷

עוד תירצו האחרונים,⁸ דאפשר שהאיסור עשה שהוזכר בגמ' כאן, הוא גופיה איסור ברכה לבטלה, שמזכיר את השם לבטלה בברכה,⁹ ואולם ד"ז תלוי במחלוקת הראשונים אם איסור ברכה לבטלה הוא מן התורה או שאינו אלא מדרבנן, דבברכות לג, א ר"י ור"ל דאמרי תרוייהו כל המברך ברכה שאינה צריכה עובר משום לא תשא, וכתבו התוס' בר"ה לג, א ד"ה הא, דהיא רק אסמכתא מדרבנן, והא דאמרינן בתמורה ד, א דבמוציא שם שמים לבטלה איכא אזהרת עשה מקרא דאת

כ. חי' רע"א כתובות עמ' פט. (ל) דרכי משה אר"ח סי' קכח, בהגר"א סי' קכח – א, ועי' משנה ברורה סי' קכח – ד, ועי' בחתם סופר כאן, בדף כא טור ד ד"ה אמנם) שביאר חילוק זה, דקיי"ל דהחיוב על הכהן לברך הוא דוקא כשקוראים לו לעלות, אבל לא קראו לו אינו עובר כשאינו עולה, והאיסור לזר לעלות לדוכן הוא רק באופן שאצל הכהן הוא חיוב, (שהרי האיסור הוא מכה תברכו ולא זרים) והשתא כשישנם כהנים אחרים והחזן קורא "כהנים", אם יעלו גם ישראלים שידוע שהם ישראלים אינם עוברים, שדעתו לקרוא רק לכהנים, והאיסור הוא רק שלא יעמדו ישראלים לבדם ויברכו את העם, כשהש"ץ קורא ישראלים עמדו וברכו את העם, כדרך שקוראים לכהנים, והא דאמרינן בשמעתין דאיכא איסור עשה, הוא משום שמטעה את הקהל ומחזיק עצמו כהן, וא"כ כוונת הש"ץ היא גם עליו, ומשר"ה עובר, ובסוגיא דשבת לא מיירי שאומרים לו עלה בשעת התפילה, אלא מקודם אומרים לו שאם

תתיו. ולולי דברי הרמ"א דהר"י ס"ל דרק כשנושא כפיו לבדו איכא איסור עשה, אבל כשנושא כפיו עם כהנים אחרים אינו עובר בעשה, היה אפשר לפרש דהאיסור עשה דבסוגיין אינו האיסור שזר מברך ברכת כהנים, אלא הוא ביטול עשה שמונע את עצמו מלהתברך מן הכהנים, דבסוטה לח, א קתני בברייתא, כה תברכו פנים כנגד פנים כאדם האומר לחבירו, וממילא זר שעולה לדוכן עם הכהנים אינו בכלל הברכה,

ולפי"ז סוגיין מיירי כשנושא כפיו עם כהנים אחרים, אבל הר"י מיירי כשנושא כפיו לבדו, דאין בזה ביטול העשה להתברך מן הכהנים, שהרי בין כך אין כאן כהנים, ואהא קאמר ר"י שלא ידע מה איסור יש בור העולה לדוכן אי לא משום ברכה לבטלה.¹⁰

27. משכנות הרועים

✓ ובעיקר הדבר דיש מצוה לישראל להתברך מן הכהנים, כן מבואר בספר חרדים פ"ד אות ית, וז"ל: וישראל העומדים פנים כנגד פני הכהנים בשתיקה, ומכוונים לקבל ברכתם כדבר ה' הם נמי בכלל המצוה, * ולכאורה הריטב"א בסוכה לא, ב ד"ה מאי לאו כתב איפכא, דאין מצוה לישראל להתברך מהכהנים, עיי"ש שכתב דכהן שכבר עלה לדוכן באותו יום, אע"פ שאינו מצווה אלא לברך פעם אחת אי בעי הדר ומצלי אין בזה משום כל תוסף, וליכא למימר שעושה כן כדי להוציא אחרים, דליכא חיובא אישראל להתברך, דמצוה דכהן היא. ²

✓ ואולם י"ל דהריטב"א והחרדים לא פליגי, דגם לדעת החרדים אין לישראל מצוה לחזור אחרי ברכת כהנים, והמצוה היא רק שאם הכהנים מברכים, ישמעו ויכוונו לבם לקבל ברכתם, וכמבואר בלשון החרדים, וממילא אין סתירה לזה מדברי הריטב"א, דכיון שאין עליהם מצוה לחזור אחרי הכהנים, לא שייך לומר דמה שהכהן הדר ומצלי הוא כדי להוציאם י"ח, דמה להוציאם שייך כשאינם מחוייבים לחזור אחר מצוה זו, ומ"מ גם לפי"א א"ש דברי הר"י, דכשנושא כפיו עם כהנים אחרים כיון שאינו פנים כנגד פנים אינו בכלל הברכה, וכיון שאינו מקבל הברכה הרי הוא מבטל מ"ע. ²

ובעיקר הדבר שיש מצוה על ישראל להתברך מהכהנים, ועכ"פ לקבל ברכתם בשעה שהם מברכים, יש להביא ראיה

לזה מירושלמי מגילה, שהובא בחגיגה טז, א בתוד"ה בכהנים, דאסור להסתכל בכהנים בשעה שהם מברכים את העם משום היסח הדעת, ואם נימא דאין על הישראל שום מצוה מאי איכפת לן בהיסח הדעת דידהו, וע"כ דיש עליהם מצוה לקבל הברכה, ובעינן שלא יסיחו דעתם בשעת הברכה.

ומ"מ יש להעיר דאם עולה לדוכן עם כהנים אחרים אינו נחשב כמבטל עשה דאורייתא, דלכאורה הך דרשא דפנים כנגד פנים היא רק מדרבנן, דהא בסוטה לח, ב אמרינן דבהכנ"ס שכולה כהנים כולם עולים לדוכן ומברכים לאחיהם שבשדות, דהם אנוסים שאינם יכולים לבוא לבהכנ"ס, ואם איתא שהוא דין דאורייתא, איך יכולים לברך לאחיהם שבשדות, וא"כ הדרה קו' לדוכתא, דאכתי אין בור שעולה לדוכן עם כהנים אחרים ביטול עשה מדאורייתא. ¹

28. רש"ש על כתובות דף כד/ב

גמרא במה הייתם אוכלין בגולה בקדשי הגבול כו'. ולקמן בל"ק אסיק דאפ"ל תרומה דאורייתא התיר להם. וק"מ דתרומה דאית בה מיתה לזר האוכלה התיר להם. וקדשים דאין בהם אלא איסור לאו (על' תוס' יבמות סוף ד' עג) אסר להן. וי"ל דמעלה עבוד בקדשים:

29. תוספות מסכת כתובות דף כד עמוד ב ד"ה שאני הכא

שאני הכא דריע חזקיהו - פי' בקונטרס שהכל רואים שאר כהנים אוכלין שאר קדשי מזבח ואלו אין אוכלין וק"מ דמ"מ תיקשי למ"ד מעלין אמאי לא אסקינהו לקדשי מזבח וליוחסין ונראה לר"ת דריע חזקיהו היינו שהיו מיחסים אותם אחר בני ברזילי שהיה ישראל ועוד שלא מצאו כתבם והיכא דאיתרע חזקה אין מעלין לכ"ע אבל קשה דפריך מעיקרא אתי לאסקינהו הוה ליה למיפרך אמאי נגאלו כלל מן הכהונה ויש לומר דשפיר הוה ידע דריע חזקיהו ומשום הכי לא אסקינהו אלא דהוה ס"ד דאע"ג דריע חזקיהו איכא למיחש דלמא אתי לאסקינהו לבסוף שלא ידעו שלא מצאו כתבם.

30. רש"י על כתובות דף כה/א

בתרומה דרבנן - שהרי בגולה היו שאין שם תרומה מן התורה דכל מצוה שהיא תלויה בארץ אינה נוהגת אלא בארץ כדאמרינן בקידושין (דף לו):